

**ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ЗАСТОСУВАННЯ
РІДКИХ КОМПЛЕКСНИХ ДОБРІВ «ВІТАЛИСТ» ТА «ОАЗИС»
ПРИ ВИРОЩУВАННІ СОЇ**

У польових дослідженнях підтверджено економічну ефективність застосування рідких комплексних добрив «Віталіст» та «Оазис» при вирощуванні сої. Особливого значення набуває економічна ефективність застосування сучасних рідких комплексних добрив «Віталіст» та «Оазис», створених в Україні на основі вітчизняної сировини, як одного зі шляхів формування безпечного, низьковитратного, енерго- та ресурсозберігаючого елемента технології. Доведено зростання умовно чистого прибутку на отриману екологічно безпечну продукцію сої, порівняно з контролем.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень

Отримання високих врожаїв сільськогосподарських культур обумовлюється, головним чином, економічною цілеспрямованістю. У зв'язку з великими витратами при вирощуванні культур потрібно, щоб удосконалені елементи агротехнологій мали економічний характер та були спрямовані на зменшення матеріальних вкладень в отримання одиниці якісної та безпечної продукції [1].

Нині зростання виходу сільськогосподарської продукції з гектара оброблювальних земель при низьких витратах праці й засобів на одиницю продукції є важливим пріоритетом економічної оцінки застосування комплексних добрив. Особливо оцінка ефективності комплексу витрат за агротехнології вирощування сільськогосподарських культур полягає у зіставленні результатів виробництва з собівартістю [2].

Зважаючи на зазначене вище, необхідним та доцільним є вивчення дії рідких комплексних добрив (РКД) «Віталіст» та «Оазис» у виробництві бобових культур, серед яких важливе місце посідає соя. Актуальною залишається проблема зниження виробничих витрат та охорона навколишнього природного середовища. Тому одним із важливих і невивчених питань є собівартість одиниці продукції, виробленої при застосуванні РКД.

У вітчизняній науковій літературі дослідження із застосуванням РКД при вирощуванні сільськогосподарських культур висвітлювали: Е.Г. Дегодюк (2001), Ч. Санг (2001), Г. Песковський (2007), В.В. Швартау (2008), М.М. Якусик (2007) та інші.

Метою досліджень була економічна оцінка застосування сучасних РКД, створених в Україні на основі вітчизняної сировини, як одного зі шляхів формування

безпечного, низьковитратного, енерго- та ресурсозберігаючого елементу технології вирощування сільськогосподарських культур, у томі числі сої.

Об'єкт та методика досліджень

Об'єкт дослідження – визначення показників економічної ефективності вирощуванні сої при застосуванні РКД «Віталіст» та «Оазис».

Предмет дослідження – економічна оцінка застосування рідких комплексних добрив «Віталіст» та «Оазис» на посівах сої.

Дослідження з застосуванням РКД «Віталіст» та «Оазис» при вирощуванні сої проводили на типовому для зони сірому лісовому ґрунті дослідного поля Інституту агроекології та економіки природокористування НААН України (м. Київ) протягом 2006–2008 рр. за рекомендованою регіональною технологією північного Лісостепу України.

Розмір посівної ділянки 25 м², облікової – 12 м². Повторення чотириразове. Досліди проводили з соєю сорту «Горлиця», насіння еліти.

Під основний обробіток ґрунту у посівах сої вносили мінеральні добрива N₄₅P₆₀K₆₀.

За основу для проведення визначення економічної ефективності вирощування сої ми використали наступні показники: урожайність насіння з одного гектара, та його вартість, матеріальні затрати на його вирощування, амортизацію, оплату праці та інші.

Економічну ефективність проводили згідно з методикою [4]. Середня ціна реалізації насіння сої в 2006–2008 рр. на сільськогосподарських підприємствах України становила 151 грн./ц. Витрати на обробку 1 т насіння – 37,16 грн. Згідно з технологічними картами, норма висіву становить 100 кг/га, у зв'язку з чим витрати на 1 га при обробці становлять 3,72 грн.; на обприскування 1 га – 36,08 грн.

Вартість застосованих препаратів: стимулятор росту рослин «Емістим» – 1 грн./мл, стандарт «Гумісол» – 11 грн./л, РКД «Віталіст» – 15 грн./л, РКД «Оазис» – 15 грн./л.

Результати досліджень

При обробці насіння РКД «Віталіст» умовно чистий прибуток зростав на 0,689–0,974 тис. грн./га, «Оазис» на 0,713–1,683 тис. грн. (табл. 1).

Таблиця 1. Економічна ефективність застосування РКД «Віталіст» та «Оазис» у посівах сої, порівняно з контролем*, при обробці насіння

Варіант	Урожайність, середнє за 2006–2008 рр., т/га	Приріст урожаю до контролю, т/га	Вартість приросту врожаю, тис. грн./га	Витрати, тис. грн./га	Умовно чистий прибуток, тис. грн./га
1. Контроль (вода)	2,16	–	–	–	–
2. Емістим 10 мл/т	2,38	0,22	0,332	0,025	0,306
3. Гумісол (ст.) 12 л/т	2,53	0,37	0,559	0,038	0,520
4. Віталіст 5 л/т	2,64	0,48	0,725	0,036	0,689
5. Віталіст 10 л/т	2,66	0,5	0,755	0,042	0,712
6. Віталіст 15 л/т	2,84	0,68	1,027	0,052	0,974
7. Віталіст 20 л/т	2,75	0,59	0,891	0,056	0,834
8. Оазис 5 л/т	2,66	0,5	0,750	0,036	0,713
9. Оазис 10 л/т	2,81	0,65	0,982	0,046	0,935
10. Оазис 15 л/т	2,75	0,59	0,891	0,050	0,840
11. Оазис 20 л/т	3,32	1,16	1,752	0,069	1,683

Примітка: * – норма витрати води при обробці насіння 10–12 л/т

Найбільший приріст урожаю забезпечують дози РКД «Віталіст» 15 л/т, «Оазис» 20 л/т.

Від обприскування посівів сої РКД «Віталіст», порівняно з контролем (вода), умовно чистий прибуток зростає на 0,229–0,777 тис. грн./га, «Оазис» – на 0,122–0,825 тис. грн./га. (табл. 2).

**Таблиця 2. Економічна ефективність застосування
РКД «Віталіст» та «Оазис» у посівах сої, порівняно з контролем*,
при обприскуванні посівів**

Варіант	Урожайність, середнє за 2006–2008 рр., т/га	Приріст урожаю до контролю, т/га	Вартість приросту урожаю, тис. грн./га	Витрати, тис. грн./га	Умовно чистий прибуток, тис. грн./га
1. Контроль (вода)	2,15	–	–	–	–
2. Емістим 10мл/га	2,40	0,25	0,377	0,051	0,325
3. Гумісол (ст.) 12л/т	2,60	0,45	0,679	0,177	0,501
4. Віталіст 20 л/га	2,53	0,38	0,574	0,344	0,229
5. Віталіст 30 л/га	2,80	0,05	0,982	0,514	0,467
6. Віталіст 40 л/га	3,10	0,95	1,435	0,657	0,777
7. Віталіст 50 л/га	3,20	1,05	1,586	0,808	0,777
8. Оазис 20 л/га	2,93	0,78	1,178	0,352	0,825
9. Оазис 30 л/га	2,60	0,45	0,680	0,495	0,184
10. Оазис 40 л/га	2,66	0,51	0,770	0,647	0,122
11. Оазис 50 л/га	2,58	0,43	0,649	0,795	-0,146

Примітка: * – норма витрати води при обприскуванні посівів 250 л/га

Оптимальні дози: РКД «Віталіст» 40 л/га, «Оазис» 20 л/га. При обробці насіння сої РКД «Віталіст», порівняно зі стандартом, умовно чистий прибуток зростав на 0,149–0,435 тис. грн./га (табл. 3).

Оптимальна доза РКД «Віталіст» складала 15 л/т. При застосуванні РКД «Оазис» умовно чистий прибуток зріс на 0,179–1,144 тис. грн./га. При дозі 20 л/т РКД «Оазис» був найбільший умовно чистий прибуток. При обприскуванні посівів сої РКД «Віталіст», порівняно зі стандартом, умовно чистий прибуток зростав на 0,257 тис. грн./га. Встановлено оптимальну дозу РКД «Віталіст» – 40 л/га.

Таблиця 3. Економічна ефективність застосування РКД «Віталіст» та «Оазис» у посівах сої, порівняно зі стандартом*, при обробці насіння

Варіант	Приріст урожаю до контролю, т/га	Вартість приросту врожаю, тис. грн./га	Витрати, тис. грн./га	Умовно чистий прибуток, тис. грн./га
1. Гумісол (стандарт)	–	–	–	–
2. Віталіст 5 л/т	0,11	0,166	0,016	0,149
3. Віталіст 10 л/т	0,13	0,196	0,022	0,173
4. Віталіст 15 л/т	0,31	0,468	0,032	0,435
5. Віталіст 20 л/т	0,22	0,332	0,036	0,295
6. Оазис 5 л/т	0,13	0,196	0,016	0,179
7. Оазис 10 л/т	0,28	0,423	0,026	0,396
8. Оазис 15 л/т	0,22	0,332	0,030	0,301
9. Оазис 20 л/т	0,79	1,193	0,049	1,144

Примітка: * – варіант, за якого «Гумісол» у дозі 12 л/т використовували як стандарт

Висновки та перспективи подальших досліджень

На основі проведених досліджень можна констатувати, що застосування РКД «Віталіст» та «Оазис» підвищує економічну ефективність виробництва такої цінної бобової культури, як соя. Так умовно чистий прибуток при обробці насіння сої складає 0,7–1,7 тис. грн./га, порівняно з контролем, у посівах при обприскуванні – 0,1–0,8 тис. грн./га та зі стандартом – 0,1–1,1 тис. грн./га.

Запропоновані РКД «Віталіст» та «Оазис» є перспективними для сільськогосподарського виробництва, що потребує подальшого вивчення норм внесення для інших зернових і бобових культур.

Література

1. Чуонг Э. Урожайность сои в зависимости от площади питания, удобрений и регуляторов роста в Лесостепи Украины / Э. Чуонг. – Х., 2001. – 198 с.
2. Барановська Н.А. Агроекологічна оцінка засобів біологічного і хімічного контролю кореневих гнилей ячменю ярого : автореф. дис. ... канд. с.-г. наук : 03.00.16 «Екологія» / Н.А. Барановська. – К., 2006. – 158 с.
3. Блащук М.І. Продуктивність сортів сої залежно від технологічних прийомів вирощування в умовах Правобережного Лісостепу України : дис. ... канд. с.-г. наук : 06.01.09 / М.І. Блащук. – Вінниця, 2007. – 169 с.
4. Методика економічної оцінки технологій вирощування сільськогосподарських культур ; ННЦ "Інститут економіки УААН". – К., 1999.